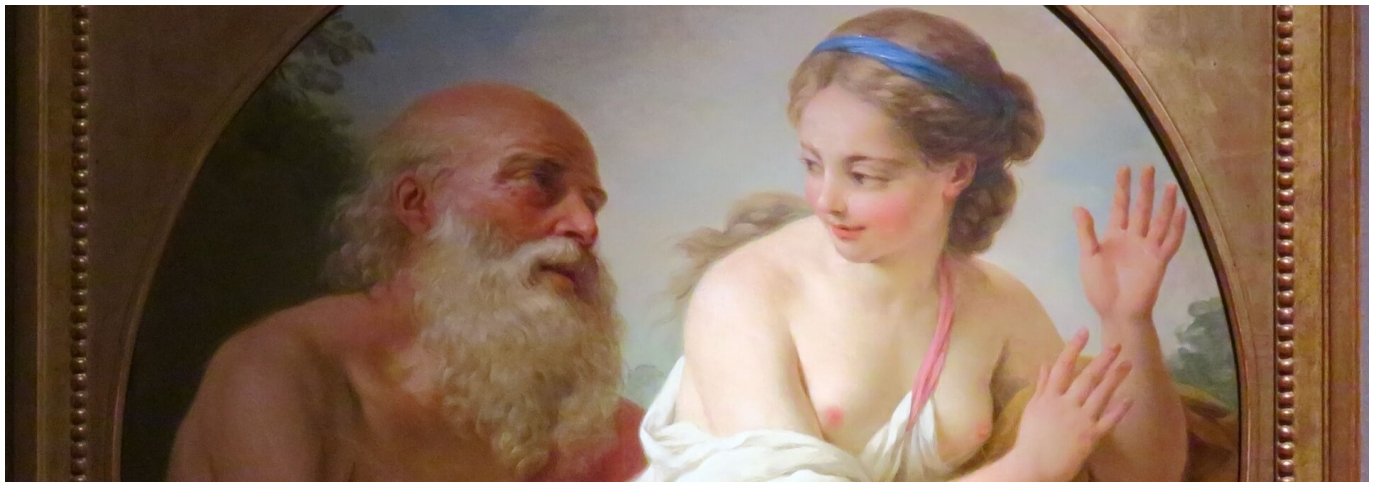

Młodość i wolność w *Odzie do młodości*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Maria Janion, *Gorączka romantyczna*, Warszawa 1975, s. 120–139.
- Źródło: Jarosław Marek Rymkiewicz, *Dlaczego romantycy umierali młodo?*, [w:] *Style zachowań romantycznych. Propozycje i dyskusje*, red. Maria Janion, Marta Zielińska, Warszawa 1986, s. 229–230.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*, [w:] Adam Mickiewicz, *Wybór poezji*, t. 1, oprac. Czesław Zgorzelski, Wrocław 1997, s. 63–67.

Louis-Jean-François Lagrenée, *Alegoria młodości i starości*, 1771
Źródło: domena publiczna.

Dlaczego romantycy umierali młodo? Za co byli gotowi oddać życie? Na czym polegał romantyczny duch i jaki był związek młodości z wolnością?

Romantycy stworzyli charakterystyczny język obrazów i symboli ukazujących doniosłość dwóch ideałów: młodości i wolności. Oba pojęcia współbrzmiały ze sobą, ponieważ romantyczna młodość była pełna uczucia, zapału i wiary w możliwość zmiany świata. Można ją określić jako zbuntowaną, gotową do walki i poświęcenia w imię prawa do swobody. Na tych dwóch ideałach wyrosła niemal cała literatura romantyczna.

Twoje cele

- Poznasz sposoby przedstawienia romantycznych motywów młodości i wolności w *Odzie do młodości* Adama Mickiewicza.
- Prześledzisz nawiązania *Ody do młodości* do kultury antyku.
- Dokonasz analizy związku młodości z wolnością.

Przeczytaj

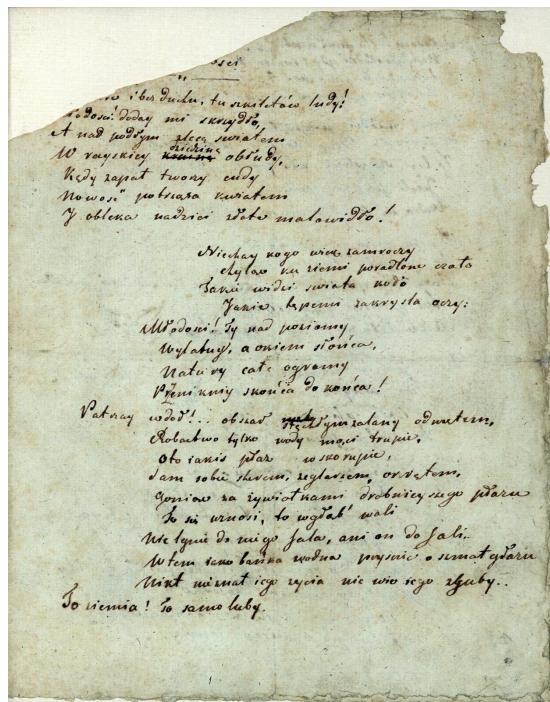
Ideały młodości i wolności zajmowały szczególne miejsce w światopoglądzie romantycznym. Świadomość nowego pokolenia budowali ludzie młodzi: najwybitniejsi twórcy epoki ogłaszali swoje dzieła, tuż po wkroczeniu w dorosłość. Adam Mickiewicz wydał debiutancki tom poezji w wieku 24 lat, Juliusz Słowacki – mając lat 21, Fryderyk Chopin podbił swoją muzyką Wiedeń jako dziewiętnastolatek. Romantycy tworzyli młodo i umierali młodo – wielu z nich nie dożyło nawet lat 40. Jarosław Rymkiewicz pisze na ten temat:

” Jarosław Marek Rymkiewicz

Dlaczego romantycy umierali młodo?

[...] może dlatego, że wymagała tego od nich epoka, a może dlatego, że wymagał tego od nich ten romantyczny duch, który ich ogarnął – więc dlatego, że prowadzili szczególnie awanturniczy tryb życia: spiskowali, zdobywali Mont Blanc, walczyli na barykadach, niejeden z nich trafił do więzienia, niejeden skończył na szubienicy. Więc może właśnie ta ich niepowstrzymana, romantyczna żądza romantycznego życia – żądza poznania wszystkiego i zaznania wszystkiego – była powodem, że tak krótko żyli? Trzeba by tu dodać, że tak intensywnie, romantycznie żyjąc, romantycy w dwojaki sposób śmierć swoją przyspieszali czy też przyspieszać mogli. Bo kto tak awanturniczo, romantycznie żyje, ten przecież – choćby i nie zginął w pojedynku czy na barykadzie – szybciej się spala, szybciej wyczerpuje swoje witalne zasoby”.

Źródło: Jarosław Marek Rymkiewicz, *Dlaczego romantycy umierali młodo?*, [w:] *Style zachowań romantycznych. Propozycje i dyskusje*, red. Maria Janion, Marta Zielińska, Warszawa 1986, s. 229–230.

Pierwsza strona rękopisu *Ody do młodości* Adama Mickiewicza

Źródło: domena publiczna.

Romantycy zapoczątkowali kult młodości. W przeciwieństwie do epok poprzednich, w których starość przypisywano pozytywne wartości, związane z mądrością i doświadczeniem życiowym, romantyzm nobilitował ludzi młodych: ich energię, entuzjazm i świeżość spojrzenia. Romantycy manifestowali świadomość odrębności swojego pokolenia, odcinając się od poprzedniego, uznanego za „stare”. Młodość stała się w oczach romantyków potencjałem, na którym można było budować nową rzeczywistość. Przymiotnik „młody” stał się podstawą kreacji romantycznego bohatera. Znamienny jest choćby tytuł preromantycznej powieści [epistolarnej](#) Johana Wolfganga Goethego *Cierpienia młodego Wertera*.

Zachwył ludźmi młodymi widać bardzo wyraźnie w napisanej w 1820 roku *Odzie do młodości* Adama Mickiewicza, którą uznaje się za manifest nowego pokolenia, nowej kultury, a także ludzi młodych. Tekst był również odczytywany jako manifest polityczny i zachęta do walki o niepodległość. Pobrzmiewa w nim bowiem także druga wielka idea romantyzmu: idea wolności. Utwór rozpoczyna się apostrofą do młodości, a kończy zwrotem do swobody, wiążąc oba romantyczne ideały w spójną całość.

” Adam Mickiewicz

Oda do młodości

Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy;
Młodości! dodaj mi skrzydła!
Niech nad martwym wzleczę światem
W rajską dziedzinę ułudy:
[Kędy](#) zapal tworzy cudy,
Nowości potrząsa kwiatem
I obleka w nadziei złote malowidła.

Niechaj, kogo wiek zamroczy,
Chyląc ku ziemi [poradłone](#) czoło,
Takie widzi świata koło,
Jakie tępymi zakreśla oczy.

Młodości! ty nad poziomy
Wylatuj, a okiem słońca
Ludzkości całe ogromy
Przeniknij z końca do końca.

Patrz na dół – kędy wieczna mgła zaciemia
Obszar [gnuśności](#) zalany odmětem;
To ziemia!
Patrz, jak nad jej wody trupie
Wzbił się jakiś [płaz w skorupie](#).
Sam sobie sterem, żeglarzem, okrętem;
Goniąc za żywiołkami drobniejszego płazu,
To się wzbija, to w głąb wali;
Nie lgnie do niego fala, ani on do fali;
A wtem jak bańka prysnął o szmat głazu.
Nikt nie znał jego życia, nie zna jego zguby:
To samoluby!

Młodości! tobie nektar żywota
Natenczas słodki, gdy z innymi dzielę:
Serca [niebieskie](#) poi wesele,
Kiedy je razem nić powiąże złota.
Razem, młodzi przyjaciele!...
W szczęściu wszystkiego są wszystkich cele;
Jednością silni, rozumni szalem,
Razem, młodzi przyjaciele!...
I ten szczęśliwy, kto padł wśród zawodu,
Jeżeli poległym ciałem
Dał innym szczebel do sławy grodu.
Razem, młodzi przyjaciele!...
Choć droga stroma i śliska,
Gwałt i słabość bronią [wchodu](#):
Gwałt niech się gwałtem odciska,
A ze słabością łamać uczmy się za młodu!

Dzieckiem w kolebce kto łeb urwał [Hydrze](#),
Ten młody zdusi [Centaury](#),
Piekłu ofiarę wydrze,
Do nieba pójdzie po laury.
Tam sięgaj, gdzie wzrok nie sięga;
Łam, czego rozum nie złamie:
Młodości! orla twych lotów potęga,
Jako piorun twoje ramię.

Hej! ramię do ramienia! spólnymi łańcuchy
Opaszmy ziemskie kolisko!
Zestrzelmy myśli w jedno ognisko
I w jedno ognisko duchy!...

Dalej, bryło, z posad świata!
Nowymi cię pchniemy tory,
Aż opleśniałej [zbywszy się](#) kory,
Zielone przypomnisz lata.

A jako w krajach zamętu i nocy,
Skłóconych żywiołów [waśnią](#),
Jednym „stań się” z bożej mocy
Świat rzeczy stanął na zrębie;
Szumią wichry, cieką głębie,
A gwiazdy błękit rozjaśnią –

W krajach ludzkości jeszcze noc głucha:
Żywioły chęci jeszcze są w wojnie;
Oto miłość ogniem zionie,
Wyjdzie z zamętu świat ducha:
Młodość go pocznie na swoim łonie,
A przyjaźń w wieczne skojarzy [spojnie](#).

Pryskają nieczułe lody
I przesady światło ćmiące;
Witaj, [jutrenko](#) swobody,
Zbawienia za tobą słońce!

Źródło: Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*, [w:] Adam Mickiewicz, *Wybór poezji*, t. 1, oprac. Czesław Zgorzelski, Wrocław 1997, s. 63–67.

Słownik

afirmacja

(łac. *affirmare* – potwierdzać, zapewniać) – uznanie czegoś za dobre

alegoria

(stgr. *allēgoría*, od *allēgoréo*) – mówię w przenośni, obrazowo) – w literaturze i sztuce: postać, motyw lub fabuła mające poza znaczeniem dosłownym stały umowny sens przenośny

apoteoza

(gr. *apotheosis* – ubóstwienie) – pochwała

epistolarny

(łac. *epistolaris* – dotyczący listu) dotyczący listów lub utworów napisanych w formie listów

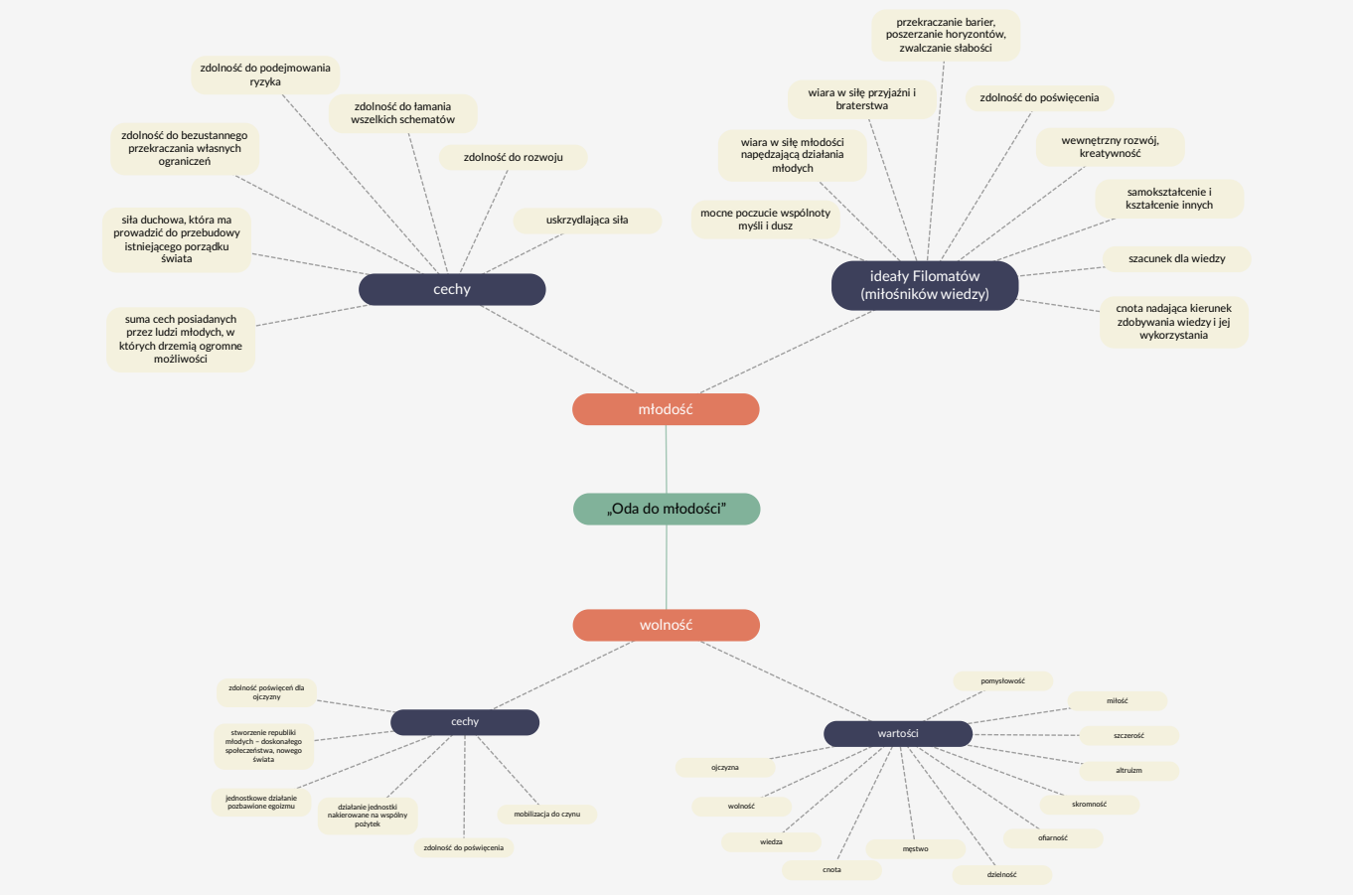
prometeizm

postawa nawiązująca do mitu o Prometeuszu; moralny ideał postępowania, którego celem jest dobro grupy; postawa osobistego buntu wobec wyższych, gotowość do poświęceń, cierpień i ofiary za szczęście całej ludzkości

Mapa myśli

Polecenie 1

Znajdź w *Odzie do młodości* cytaty odnoszące się do romantycznych ideałów i postaw. Uzupełnij mapę myśli o te fragmenty.

Polecenie 2

Przeanalizuj i opisz związek ideału wolności z postulatami równości i braterstwa.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaproponuj dwa synonimy, którymi można zastąpić zaznaczony wyraz w zdaniu.

- *Oda...* Adama Mickiewicza to **apoteoza** młodości.

--	--

Ćwiczenie 2

Wypisz z tekstu *Ody do młodości* dwa cytaty o charakterze pejoratywnym odnoszące się do starości i dwa dotyczące młodości – o charakterze afirmatywnym. Wyjaśnij, jakie cechy starości i młodości opisują wskazane cytaty.

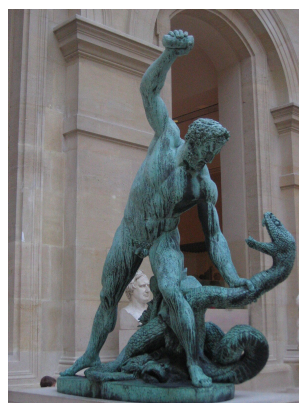
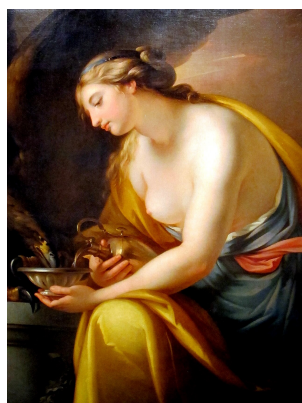
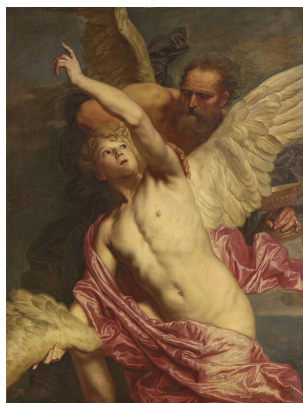
określenia pejoratywne

--	--

określenia afirmatywne

--	--

Dopasuj cytaty z *Ody do młodości* Adama Mickiewicza do prezentowanych dzieł sztuki ukazujących różne aspekty ideału młodości.

„Orla twych lotów
potęgą, | Jako
piorun twoje
ramię”.

„Wyjdzie z zamętu
świat ducha: |
Młodość go
pocznie na swoim
łonie | [...]”.

„Młodości dodaj
mi skrzydła!; |
Młodości! ty nad
poziomy | Wylatuj,
a okiem słońca |
Ludzkości całe
ogromy |
Przeniknij z końca
do końca”.

„Dzieckiem
w kolebce kto łeb
urwał Hydrze, |
Ten młody zdusi
Centaury | Piekłu
ofiarę wydrze, | Do
nieba pójdzie po
laury”.

1. Pieter Thijss, *Dedał mocujący skrzydła u ramion Ikara*, XVII wiek (licencja: domena publiczna)
2. *Posąg Zeusa*, ok. 250 p.n.e (licencja: domena publiczna)
3. Gavin Hamilton, *Hebe podająca kielich Zeusowi w postaci orła*, 1767 (licencja: domena publiczna)
4. François Joseph Bosio, *Posąg Heraklesa*, 1824 (licencja: CC BY-SA 3.0)

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, w jaki sposób postaci mitologiczne wzbogacają w *Odzie do młodości* charakterystykę młodego człowieka. Przypisz do każdej z postaci znaczenia, które można z nią łączyć.

Ikar

przekraczanie ograniczeń

kreacyjna moc młodości

otwarcie na nowość

Zeus

symbol kobiecego łona:
płodność, potencjał

śmiałość w dążeniu do celu

Hebe

symbol lauru: zwycięstwo,
wielkie osiągnięcia

symbol pioruna: siła, moc,
energia

Herakles

odwaga i zapał

potęga i moc młodości

odrzućcie racjonalnego
myślenia

podążanie za marzeniami

symbol skrzydeł: wolność, moc
możliwości

siła młodości

Ćwiczenie 5

Romantycy czerpią inspirację z mitu prometejskiego. Wyjaśnij, na czym polega prometejskość *Ody do młodości*.

Ćwiczenie 6

Scharakteryzuj w kilku zdaniach świat młodych i świat starych ukazany w *Odzie do młodości*. Weź pod uwagę nie tylko przypisywane obu stanom cechy, ale także symbolikę powiązanych z nimi kolorów, żywiołów i perspektyw przestrzennych.

Przeczytaj podany fragment tekstu Marii Janion i wykonaj polecenia.

” Maria Janion

Gorączka romantyczna

Romantyzm odnowił zarówno ujęcie życia ludzkiego jako alegorii (wszak najwybitniejsze dzieła romantyczne są szczególnymi biograficznymi alegoriami i parabolami), jak i wyodrębnił w życiu człowieka fazę – fazę młodości, której przypisał nader doniosłe znaczenie. Młodość stała się w romantyzmie „alegorią” całego życia, a jednocześnie romantyzm, a zwłaszcza już romantyzm polski, możemy rozpatrywać jako „alegorię” młodości. Bo młodość romantyczna, traktowana nie tylko jako kategoria biologiczna bądź też socjologiczna, lecz jako konstrukcja ideologiczna, jako rękojmia autentyczności, „prawdy życia”, niosła w sobie możliwość intensywnej rewaloryzacji wszystkich wartości przez romantyzm najwyżej cenionych. [...]

Młodość utożsamiała się z czuciem, wiarą i sercem, z kosmiczną miłością i uniwersalnym braterstwem, a także z ludem i jego prostotą, z jego wierzeniami i przesadami, a więc z tym wszystkim, co [...] niższe, niedojrzałe, „zielone”. [...] Gotowość do nieskończonego, bezgranicznego poświęcenia wyróżniała w jej własnym pojęciu młódzież od reszty społeczeństwa, a zwłaszcza już miała ją odgradzać od samolubnych i małodusznych „starców”.

Egzaltacja [...] młodości umożliwiała [...] niesłychanie ostry podział na dobre i złe, słuszne i niesłuszne, białe i czarne, rozgraniczała kategorycznie walczące obozy młodych i starych, [...] żądała gwałtownego czynu i wręcz wymuszała go. Egzaltacja ta posługiwała

się najczęściej symboliką i metaforą płomienia, ognia, iskry, pożaru, potopu, burzy, gromu, błyskawicy, obok symboliki ognia – symboliką innych żywiołów, a to dla oddania poczucia integralności, niepodzielnej całości, totalności postawy młodzieńczo-rewolucyjnej, która – podobnie jak ogień i woda – nie tolerowała połowiczności.

Źródło: Maria Janion, *Gorączka romantyczna*, Warszawa 1975, s. 120–139.

Wypisz z tekstu Marii Janion dwa wybrane symbole młodości, które dostrzegasz również w *Odzie do młodości*. Do każdego symbolu dopisz odpowiedni cytat z utworu Mickiewicza.

Wyjaśnij w dwóch zdaniach, jak rozumiesz stwierdzenie, że młodość stała się dla romantyków konstrukcją ideologiczną.

Wyjaśnij, dlaczego romantycy łączyli młodość z postawą rewolucyjną.

Ćwiczenie 8

Opisz sposób ukazania alegorii wolności na obrazie *Wolność wiodąca lud na barykady*.

Wskaż cechy romantycznego obrazowania. Odnieś się do następujących elementów:

- młody wiek kobiety;
- atrybuty: flaga, broń, czapka frygijska;
- nagość postaci;
- poza kobiety (gesty, rysy).

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Oparek

Przedmiot: Język polski

Temat: Młodość i wolność w *Odzie do młodości*

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść

poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

19) Adam Mickiewicz, Oda do młodości; wybrane ballady, w tym Romantyczność; wybrane sonety z cyklu Sonety krymskie oraz inne wiersze; Konrad Wallenrod; Dziady cz. III;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- prześledzi nawiązania *Ody do młodości* do kultury antyku;
- dokona analizy związku młodości z wolnością;
- charakteryzuje różne typy bohaterów romantycznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;

- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- galeria bohaterów.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel zachęca uczniów do stworzenia galerii/spisu romantycznych bohaterów (może to być forma tablicy pamiątkowej) uosabiających ideały wolności i młodości. Przy tej okazji nauczyciel zwraca uwagę uczniów na różne typy bohaterów romantycznych: bohater prometejski, bohater artysta (*Dziady*), hamletyczny (*Kordian*), werterowski, bajroniczny, pielgrzym (*Sonety Krymskie*).

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał i wprowadza ich w temat lekcji. Wraz z uczniami ustala cele zajęć i kryteria sukcesu.
2. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj”.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prezentuje najważniejsze tezy Marii Janion – ujęcie romantyzmu jako afirmacji wolności i wielkiej „rewolucji wyobraźni”, prowadzącej do zmiany paradygmatu kultury, sposobu patrzenia na historię, człowieka, a także naturę. Wskazuje również, że romantyzm wprowadził do literatury zupełnie nowy typ bohatera – radykalnego, zbuntowanego wobec rzeczywistości idealisty i indywidualisty, jak również nowe doświadczenia egzystencjalne.
2. Prowadzący zajęcia może podkreślić specyficzne dla romantyzmu polskiego znaczenie buntu, jako walki o niepodległość.
3. Uczniowie zapoznają się z mapą myśli, następnie dobierają się w pary i wykonują polecenie 1 i 2. Wybrana osoba prezentuje odpowiedź.
4. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się” i wykonują Ćwiczenia 1–8 (ćwiczenie 7 może przybrać formę dyskusji moderowanej przez nauczyciela). Wybrane osoby prezentują odpowiedzi, a nauczyciel ocenia i komentuje.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel prosi chętnego ucznia o interpretację cytatu z pracy Marii Janion „Młodość stała się w romantyzmie „alegorią” całego życia, a jednocześnie romantyzm, a zwłaszcza już romantyzm polski, możemy rozpatrywać jako „alegorię” młodości.
2. Chętny uczeń podsumowuje informacje na temat związku między romantycznym motywem młodości a motywem wolności – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje, odwołując się do specyfiki romantyzmu polskiego i znaczenia walki o niepodległość. Przedstawia również znaczenie *Ody do młodości* jako manifestu literackiego.
3. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę na temat spełnienia kryteriów sukcesu.

Praca domowa:

1. Wyjaśnij zdanie Marii Janion, że młodość romantyczna traktowana była jako rękojmia autentyczności, „prawdy życia”.

Materiały pomocnicze:

- Jarosław Marek Rymkiewicz, *Dlaczego romantycy umierali młodo?*, [w:] *Style zachowań romantycznych. Propozycje i dyskusje*, red. Maria Janion, Marta Zielińska, Warszawa 1986.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może skorzystać z multimedium w ramach podsumowania zajęć.